1855

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Ա Ր Փ Ի

ԵՐԱԶԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ

Ա Զ Գ Ա Ց Ի Ն

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒ

Տ Ն Տ Ե Ս Ա Կ Ա Ն

ԹԻՒ 6 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՉՄԻՒՌՆԻԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵԿՐԱՐՑ ՏԵՑԵՆԱՆ

ՈՒՑԻ

50, Բէլիուէ Ս՛տրատէի

ԱՐՓԻ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — 1855 ԹԻՒ 6

Հին փարոսն վերջին ժամը։

Դեկտեմբերի 31 էր. ցրտահունչ ձմեռուան արեգակը հորիզոնէն վար իջեր էր, անոր շառագոյն ճառագայթները ժամեր առաջ անետևոյթ եղեր էին, և երկինքը բաց կապոյտ ապակեայ դմբեթի մը պէս կ'երևէր, որուն վրայ աստղները իրենց բոլոր պայծառութեամբը կը փայլէին։ Տնօրինակիս պատուհանէն քիչ մը ժամանակ աչքերս աս խաղաղ տեսարանին և տխրադէմ գեղեցկութեանը վրայ դարձուցի, և բազմաթիւ աստղներու շողշողուն փայլումը տեսայ։ Տարուըն վերջին գիշերուան աս խորունկ լռութեանը մէջ՝ յանկարծ մեծ ժամացուցին հարուածներէն վախով սթափեցայ, որոնք Տան և Ղկ ղարկին։

Սաստիկ և ցուրտ օդէն պաղելով, պատուհանը գոցեցի, կըրակարանին առջևը կաղնեայ աթոռին վրայ նստայ ու մաղմաղ կրակը խառնելով, որն որ աշխարհիս ղուարճութեանց նման քիչ մը փայլելէն ետև անցեր էր, սկսայ խորհրդածութեանց մէջ ընկղմիլ։ Դրան մօտ կախուած ժամացուցին քնածու ձայնը վրաս թմբրութիւն մը ազդեց, աչքերս գոցեցի և քիչ մը ժամանակ հանգստանալէս ետև՝ եղաղ մը տեսայ։

Ինքզինքս այնպիսի ովկիանոսի մը մէջ տեսայ, որ երկրագունիս մեծ մասը պատող ովկիանոսէն շատ տարբեր էր — այնպէս ովկիանոս մը, որ զարմանալի կերպով հանդարտութենէ փոթորիկի կը փոխուէր, և փոթորիկէն՝ հանդարտութեան — այնպէս ովկիանոս մը, որ միանգամայն իրարու մօտ անջրպետուած թիւներ կը ներկայացնէր, որոնք նոյնպէս երբեմն խաղաղ և երբեմն ալեկոծեալ էին։ Ա՛ս ծովուն մէջ այնչափ բազմաթիւ նաւակներ կային, որոնք չէի կրնար համրել։ ասոնցմէ ոմանք

ալեկոծութեան խաղալիք եղեր էին, և ոմանք հանդարտութիք լուսաւոր ջուրերուն վրայ կը քալէին։ Բայց ամեն բան արագութեամբ դէպ 'ի յառաջ կը շարժէր։ Դիմացը հակայաձև ժայռոտ եղերք մը կար, որ շատ հեռու կը տարածէր, և մեպուցեալ վախի մը գագաթին վրայ բերդ մը կը տեսնուէր։ Ամենևին այսպիսի շէնք մը տեսած չէի։ Վրան ժամացուցի լուսաւոր մեծ տախտակ մը կար աստղներով և աստղագիտական նշաններով պատած։ Հոն հասնելու համար նաւով յառաջ անցած տեղը՝ ժամացոյցը շարունակ կը զարնէր, որուն հարուածները զմեզ կը դողդողցնէր։ Բանզի կայծակի նման բոլոր ովկիանոսը կը դղրդէր, թէև կայծակի չափ բարձր կը հնչէր, բայց անոր ձայնին պէս դժնդակ չէր, այլ տխուր և ցաւալի ձայն մը ունէր։ Նոր վրայ չափազանց զարմացայ, և արձագանգին ձայնը սպառելէն առաջ՝ հետս նաւուն մէջ մեկը տեսայ, որ ձևով, երևոյթով և ձայնով ինձմէ շատ տարբեր էր, և խոռոնկ մոմատուքի մէջ կ'երևէր։ Բայց պշուցեալ երեսս նայելով, ըսաւ ինծի թէ Նստուածոյ ժամանակին մեծ ժամացոյցն է ան, որուն կազմուածքը բնութեան մէջ խորունկ հաստատուած է, և դարեր առաջ շարժման մէջ դրուած անիւներու և աղեղներու միջոցաւ ամեն հէռաւոր տեղերը կը տարածէ։ Հասկըցուցինծի թէ ինչպէս ան ժամացոյցը տարիներուն, ամիսներուն, օրերուն և ժամերուն անցնիլը կը նշանակէ և կը յայտնէ։ Ինչպէս տարուան մը միջոցին մէջ հազարաւոր անգամ կը զարնէ։ Ինչպէս անոր առջևը եղած ովկիանոսը տեղ տեղ ալեկոծեալ, և տեղ տեղ խաղալ է։ Ինչպէս նաւերն ոմանք երաժտութեամբ անոր վրայ կը նաւեն, և ոմանք ողբալով։ Ինչպէս անոնցմէ ոմանք խորտակուած են, և ոմանք հանգիստ ծովու վրայէն կ'անցնին։ Ինչպէս երբ երկինքը փոխուէր, ովկիանոս ալ կը փոխուէր։ Ինչպէս այն հին ժամացոյցը կանոնաւոր կերպով յառաջ կը քալէր, և իւրաքանչիւր երեք հարիւր վեցմսուն և հինգ օրէն վերջը՝ առ անցեալ ժամանակին մեկնելուն ու գալոց ժամանակին գալուստին համար այնչափ սաստիկ կերպով կը հնչէր։ "Ժամացոյցը այսպէս զարնելով շարունակ յառաջ պիտի երթայ, ըսաւ, բայց մինչև երբ, չեմ գիտեր։ Բայց ան միայն գիտեմ որ մեկը պիտի գայ, և անոր դպնալուն պէս՝ ժամացուցին աշտարակը պիտի խնայ ծովուն և ցամաքին վրայ, և մինչև յաւիտեանս այնպէս պիտի մնայ"։

Այս ըսածին վրայ խորհելու տեղնս՝ առաջնորդս զիս այն ժայռին քովը տարաւ, որուն վրայ աշտարակը կը գտնուէր, և իմ նաւակս այնչափ անոր մօտեցաւ, և այն միջոցին իմ բոլոր տիքս այնչափ հանգիստ էր ծովը, որ ճօճանակին երերալուն ձայնը կը լսէի։ "Ժամացուցին կանոնաւոր և երևելի ձայնին ականջ դիր, ըսաւ առաջնորդս, որուն իւրաքանչիւրը մեկ ժամ կը նշա-

նակէ։ Աստուած, ան ժամացոյցը հաստատելով, ժամանակը այս պէս ժամերով չափած է բոլոր մահկանացուաց, ինչպէս նաև քեզի համար ալ։ Որչափ քիչերը ան ժամանակին ձայնին ականջ կը դնեն, քանիները այս ձայնէն օտար են։ Ժամերը ստուգիւ չի գրուած Թուղթի կը նմանին ա ռաջ, որուն վրայ մարդ իր ու զածը կը գրէ, և այնպէս նամա կի մը, որ ժամանակէ եռքը իբր պատգամ՝ Աստուծոյ բարձր գա հին առջևը պիտի մատուցուի, արձանագիրերուն մէջ օրինա կուելու համար, զորոնք ո՛չ ցե ցը կ'ապականէ և ոչ ժամանակը կը հինցընէ։ Բայց մարդս իբր անպիտան բան մը կը սեպէ զան. մէկ ժամը Թանկագին գոհար մը կ'արժէ "։

Ակէ եռաւ՝ ուրիշ կողմ մը ան ցայ, և շատ զարմանալի բաներ տեսայ. բնութեան գործարանին դռները բաց էին, և անոր կաղ մուածքը յայտնուած էր. իմ ամեն տեսածներս ան կարելի է որ կարենամ պատմել, ան միայն իմացայ որ փոշի մը ան գամ չէր շարժեր, օդին մէջ խլրտուք մը անգամ չէր ըլլար, ամենևին ամպ մը չէր շարժեր, և ոչ քուն եղոզ մանուկի մը ձայնը կ'ելլէր. ան ամենը Յա ւիտենականութիւը կը ցուցընէր։

Երբ եղերքը հասայ, ծառերու ստուերին տակը գտնուեցայ. արևը արդէն՝ ի մայր խոնարհեր էր, և տխուր լռութիւն մը կը տիրէր հոն։ Ես միջոցին զանազան ձևով և կերպարանքով ոգիներ անցան առջևէս, որոնց իւրա քանչիւրը ժամու մը ոգին ըլլալ իմացուց ինձի առաջնորդս։ Ա մենէն առաջ՝ Թուխ և դիւադէմ մէկը տեսայ, որուն աչքերը հը րացայտ, և ընթրիները կարծես թէ թշուառութենէ և յուսա հատութենէ խտացած էին. ասի կա ըսաւ թէ ժամացոյցի ցու ցակին մէկ դարձին մէջ մարդիկ քանի ժամեր վատներ էին չար կիրքեր, անբարեխառնութիւն, վրէժխնդրութիւն, անառակու թիւն, անիրաւութիւն, բռնու թիւն և մահացու գործեր գոր ծելու համար։

Ասոնմէ եռքը եկողը գլխակոր էր, դէմքը տխուր, աչքերէն ա ռատ արտասուք կը թափէր, վշտա գին ձայն մը ուներ, դողդղալով կը քալէր, ու իր գաւազանին վրայ կռթնելով, կեցաւ ու ըսաւ թէ մարդիկ ոչչափ ժամեր լա ցերու, վիշտերու և աղօթքի մէջ կ'անցընէին։

Ուրիշներ ալ տեսայ զանազան կերպարանքով, բայց ամենէն վերջը տեսածս մէկալներէն բո լորովին տարբեր էր. անոր երկու կողմէն մահկանացուաց բազմու թիւններ կային գործով զբաղած. իր քալած տեղը երբեմն մէ կուն, երբեմն մէկալին կը դըպ նար, և ոմանց իբրև հրեշտակ կ'երևար, ոմանց ալ իբրև թա գաւոր. իր գաղտնի մատին դըպ նալովը իրեն եռևէն եկողներուն դէպ՝ ի փառաւոր պալատ մը կ'ա ռաջնորդեր, ուր արեւը գոյնան ամենապայծառ օրէն աւելի պայ ծառ կը փայլէր. բայց միւսները դէպ՝ ի խաւար բանտ մը կը խըր կէր, ուր Թխաւիպ ամպերը միշտ

ընդհատեալ էին, և յաւիտենական թշուառութիւն կը տիրէր հոն։ Ա՛ն վերջիններուն վրայ այնչափ ցաւեցայ, որ սրտիս խոռովութենէն արթնցայ։

Մեսրոպեան վարժարանին յառաջադէմ աշակերտաց առաջին դասը՝ տեղւոյս Սրբազան Ս. Նորդին ներկայանալով ամսոյս 27ին, յետագայ օտանաւորները անոր գերապատուութեանը նուիրեցին բոլոր աշակերտաց կողմանէ, և անոր Հայրական սէրը, քաջալերութիւնը և առաքելական օրհնութիւնը վայելեցին։

Ի Մեծաշուք հանդիսս փոխադարձութեան Գերապատիւ Տէառն Պօղոսի Արքեպիսկոպոսի

Մինչ Մուրացայից կարգ ի կարգ
յաւերժահարսանց առեալ պար,
Ընծայորիալի ցմտատնեան
Երիտասկին ի քնար.
Բարեբացադարձ գեղափայլ
ցիւառս ցլհի դիւցազանց,
Հրչակին անդադար
տօն անսպառ խնդութեանց։

Անդ ի վեհիցս յայս ի կարգ
ցմեր խնամակալն յոգեազան,
Ա՛յսօր երգեն եւ Մուրացք
երգով փափուկ բազմազան։
Ա՛յսօր մանկտուցն խունկ սիրուն
երախտագործ ի սրտի,
Չհատուստվու ցգացմանց
խոնարհաբար քեզ յայտնի։

Բարեշնորհ յայսմ աւուր
հանդիսական մեծաշուք,
Ընկալ սիրով, աշակերտ,
բարեմաղթութեացս ձօն եւ շուք։
Քանիցս արդեօք քացերայն
քանիւքդ ցմեզ յորդորես,
Խմասութեան գեղանի
վարդեզ անդուլ յառաջարես։

Քանիցս արդեօք օգտաւետ
ունտերիւր ի հաւատ
Խրատես ցմեզ հանապազ
կաշ անյոգդոգդ եւ հաստատ։
Ընկալ ձօն սրտաբուղխ
որդւոց քոյին հեզաբար,
Որ արդ մատչին ի համբոյր
աչոյդ քոյին օրբաբար։

Թոյլ դրօշմեացի քոյդ անուն
ի սիրտ գոյատիկ ոչս մանկանց,
Ցորչափ շնչեց ծագեացին
նոր Մեկենասք քաչառանց։
Կեցցե՛ս ուրեմն, ո՛ Հայր,
մեր Հոգևառեղ քաչարթուն,
Ցամս բազում անսասան
միշտ եւ յաւետ հաստատուն։

Ի դիմաց համօրէն աշակերտաց
Մեսրոպեան վարժարանիս։

Յակոբ Վ. Մարկոսեան։

Ընդ Սրբազան Հայր մեր ի ծննդեան նորա։

Ի՞նչ հրճուանք ի վերուստ մեզ ցօդեաց
սերկեւնոս օր,
Զուարճացաւ Մեսրոպեան դաշտ շրջեց
ի խինդ նոր.
Հիմ ցաւոցն աշխարհիս ցընդհատեալ հեծեծանք,
Ցնդին յօդս, դատե՛ շուրջ անտուտում
իմն բերկրանք։

Զի՞ երաստք Մուրացիկ ցընծալից սկզնդետ
Թինդս առեալ գան այսօր ի հրճուանս
բախաւետ.
Ացածրի՞ն մանկանցս ուրախ հիւսօրանիչ
խնդութեանց ցնծասեղ, ցօ՛ր դայծառ մեծատոնն։

Ո՞չ ցիանդես դանծաչի սիծնեչ արդ
բերկրական
Մեծիմաստ Մեկենայ, քաչ հոգուիս բարեչան.
Այլ ընդ քացցր հոգևնեաց ընդ թեւօք
եւ խնամոց
Վերեչեակք՝ ի բարձունս արդ ճախրեմք
յուսման ծոց։

Զերթ անմահ ցուարթուն երկնառուք
ի բարձանց,
կացե՛ր մեզ թեւարկու եւ դաչտդան
մեր ուսմանց.
Զսո ի քեն չամբեչոց ցքմքերս բարութեանց,
Ի՞ւ թոթով մեր չրթիւնք հատուսցեն
ցանդրադարձ։

Ո՞ր գրիչ ազգասեր, ո՞ր չեզու անտրգեզ
Չերախտեաց քոց ցցձիր ծղրիեացի քօջարիեչ.
Մեծապանծ քոյդ անուն, ո՛չ նեցուկդ
հայրենեաց
Դրօշմեացի գպրոցիս ի ճակատ բարեցգեաց:

Թո՛ղ գարուց բացմամեաչ գարձք չքղիրծ
սահեացին,
Մոռացի՞ չիշատակ մեր Արիի վեհացին,
Շեմեացեն օ՛ն Բարձրեաչ, ցամքռուղդ մշտաչոչս
Չերմ մրմունչք արտարուի, ուսմնատենչ
մանկտուցս:

Աչք ի չեր ի յաչօթիս չերաչերմ ի բարբառ.
Մացիեամբ Տէ՛ր, ձօնեչ կեանս չեհ հոչսուիս
քնք երկար.
Յորնաթիւ ցցրչան, բարեչուք եւ ամաց.
Շընորհեչ, անչցտանգ կենցաղոչս ի չրչտաց:

Ի գիմաց համարէն աչակերտաց
Ս՛ևսրովպեան վարժարանիս:

Նոպար Պօղոս Պօղոսեան:

ՈՎհանոս ղանապան սկանչելչը:

Ծովու ձուկերու մեծ մասը գիւրաւ կրնայ լսել, ասոր համար կրնար ըսուիլ թէ առանց աչքերու ձուկերուն սեռը քիչ ժամանակէն պիտի սպառի, քանզի փոքր տեսակները մեծերէն պիտի կըլլուէին, և մեծերը ժամանակ մը ետև՝ կերակուր չունենալնուն համար պիտի ջընջուէին: Սակայն Ստուծոյ նախախնամութիւնը զարմանալի միջոցով կանխաւ հոգաց ասիկա՝ ընտրելով ուղղակի մը կազմել: Պ. Լեվէնհոգ բնաբանը սովորական ձողաձուկի մը համար կ՚ըսէ թէ 9 384 000 հաւկիթ ունէր:

Ձուկերէն ետև՝ ծովու աչքեցական բոյսերը զարմանալի են. որոնցմէ ոմանք բուրդի չափ կաւղեն, և ոմանք քարի չափ խիտ. ոմանք անտերև թուփի պէս կ՚աճին, ոմանք ցանցի պէս, և այլք գլուխնին դէպ՚ի վար կախուած:

Ցամաք երկրի խոտերը և ծառերը հողին մէջ եղած խոնաւութէն սնանելով, տերևներով կը զարդարուին, ու արմատները ձգելով, կը զօրանան: Սակայն ծովու բոյսերը իրենց բոլորտիքը եղած ջուրէն բաւական սնունդ գտնելով, հարկաւորութիւն չունին հողին մէջ արմատնին խորունկ տարածելու. և ասոր պատճառաւ հազիւ երկրին կպած են, ան ալ ալիքներուն յուզմանց ժամանակը՝ շարժելու տեն պիրենք ապահովելու համար:

Ծովը այնպիսի մեծ աւազան մ՚է, որ երկրին արգասաւորութիւն կու տայ: Օդը և արեը ասանկատ ջրեղջին մէջէն ջուրը անդադար իրենց կը քաշեն. և ամպերը կանոնաւոր հաստատութեամբ և յարմար ժամանակին՝ երկրագունտին ամեն կողմերուն վրայ կ՚իջեցընեն զանոնք:

Երևը ամեն մէկ վայրկեանի մէջ միլեոնաւոր տակառաչափ ջուր գոլորշիքի դարձընելով, ամպոց մէջ կը քաշէ զան. ուր ջուրերը զտուելով և անուշնալով, ցօղի և անձրևի կը դառնան, կաթիլ առ կաթիլ վար կը վազեն, աղբիւրները, հրատապ անապատները և բազմամարդ երկիրներուն մէջէն անցած գետերը առատութեամբ կը լեցընեն, որով երկիրը կ՚արգասաւորեն, կը գեղեցկացընեն և կը հարստացընեն:

Հայրենասիրութիւն։

Մարդուս բնական ազդեցութեանց ամենէն երևելին, ամենէն ընդհանուրը հայրենասիրութիւնն է։ Ետէ աս ազդեցութիւնը մեր սրտին մէջ չըլլար, և անոր ամենևին ուշադրութիւն չընէինք, մարդիկ դէպ ի բարեխառն գօտիները պիտի վազէին, ու երկրագունտիս միւս կողմերը անտպատ և անբնակ պիտի մնար։ Կրնայ մարդ երևակայել թէ մարդկային սեռին աշխարհիս մէկ կողմը ժողվուելէն ուրջափ ջարիք կրնային ծագիլ։ Այս չարութեանց առաջը առնելու համար՝ Նախախնամութիւնը կարծես թէ ամեն մարդու ոտքը անյաղթելի մագնետով մը իր ծնած երկրին հետ կապեց։ աս պատճառաւ է որ Իսլանտայի ձիւնապատ երկիրը և Ափրիկէի հրաքորքոք աւազայոյզ անապատները անգամ բնակչաք լեցուն են։

Ուրջափ մեր երկիրը ամուլ և կլիման խիստ ըլլայ, դարձեալ միւս ամեն երկիրներէն աւելի սիրելի է։ Ո՞նչ զարմանալի և վսեմ բան, որ մարդս իր երկրին թշուառութեանը յօժարութիւն յանձնառու ըլլայ, ու խրճիթ մը կորսնցընողը անգամ իր հայրենի երկրին վրայ ցաւի։ Այսոր պատճառը այն է որ խիստ արդասաւոր երկրի մը չափազանց առատութիւնը զմեզ ճոխացնելով, մեր բնական կապերուն պարզութիւնը կը ջնջէ։ Եթէ կարելի է ծնողքը չսիրել, ըսելով թէ ալ անոնք մեզի հարկաւոր չեն, հայրենիքը սիրելն ալ կարելի է։

Այսուհանդերձ դիտողութեան ճշմարտութիւնը կը հաստատէ։ Այրեկի մը իր հիւղին մէջ աւելի երջանիկ է, քան թէ թագաւոր մը իր պալատին մէջ, լեռնաբնակ մը լերան վրայ աւելի ուրախ է, քան թէ քաղաքի մէջ բնակողը։ Հարցուր սկովտիացի հովիւի մը թէ կ'ուզէ՞ իր վիճակը աշխարհիս առաջին թագաւորութեան հետ փոխել։

Ո՞վ աւելի երջանիկ կրնայ ղնդը կարծել, քան Իսքիմացին իր անտանելի հայրենեացը մէջ։ Ներ կլիմային ծաղիկները երեն համար իր Լապրատորի ձիւներուն քովը ոչինչ են, և մեր պալատները իր ծուխով լցուած ծակին հետ չփոխեր։ Ո՞նչ է ուրեմն պատճառը որ աս Իսքիմացին իր վիճակէն և հայրենիքէն գոհ է, քանի որ իր երկրին վրայ մշտընջենաւոր ձիւնը կը պատէ, փոթորիկները հոն կը թագաւորեն, Ովկիանոսը սասոկապէս կը գոռայ, և գազանները աներկիւղ կը մատենան, ու ինքը իր խորունկ հիւղին մէջ իր ընտանեացը հետ հանդարտ և ուրախ կ'անցընէ։

— Ստուած այսպիսի մրրկիներու երկրի մը մէջ դնելով զան, աս մեն վտանգաց յաղթելու ոյժ տուաւ և անոր սիրտը ան երկրին հետ կապեց։

Կը պատմեն թէ անգղիացի նաւաստի մը իր ծնած նաւուն վրայ այնպիսի սէր մը ձգեր էր, որ ամենևին չէր ուզեր անկէ դուրս ելլել։ Երբ զան պատժել ուզէին, կը սպառնային որ զինքը

ցամաքը պիտի խրկեն · անատեղը նաւուն ստորնագոյն սենեակը կ'երթար կը պահուէր և կը սկսէր լալ : Ծովուն մէջ ալէկոծեալ վայրին վրայ նաւաստիին ունեցած սէրը ծուկից է · միթէ նաւուն ու մարդուն մէջ համակրութիւն մը կայ · — անշուշտ իր ծննդեան նաւը ըլլալուն համար էր իր այնչափ սէրը :

Ամուծոյ դիտաւորութեանց մէջ միշտ հետեւութիւն մը կայ · բնութեան մէջ հայրենասիրութիւնը հիմնեց, և անասունն անգամ այս սէրը ունի · բայց մարդս կը գերազանցէ զան, և ասոր բնական ու բարոյական օրինաց զգացումը առաքինութիւն կը փոխէ : Ւրանդի կը տարակուսինք որ առանց հայրենասիրութեան՝ ճշմարիտ առաքինութիւն մը և ճշմարիտ տաղանդ մը ունենալիս կարելի ըլլայ :

Որչափ մեր հայրենիքէն հեռանանք, այնչափ մեր սրտին անոր հետ կապուած ըլլալը կ'իմանանք : Երբ չենք կրնար անոր հետ դառնալ, երազներով զուր տեղը զմեզ մխիթարել կ'ուզենք · սիրտը խաբուելու վարժուած է : Ո՛եր ծնած երկրին սահմաններէն դուրս՝ բնութիւնը կարծես թէ կը նուազի, և միայն կորսնցուցածնուս ստուերը միտքս աչքերնուս առջին կ'ըլլայ :

Հայրենասիրութեան ուրիշ մէկ ապացոյցն ալ՝ մեր երկրին մէջ եղածները, գուցէ ոչ արժանաւորապէս, գովելն է :

Ծ. ԿԱՔԱՂ
ՅՈՎՀ. ՓՐԻՍՈՆԷՒԼԻԱՆ :

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Պարսիկ փապաններ :

Պարսկաստանի մէջ գերեզման մը գտնուեր է վրան այսպէս տապանագրով մը :

Ո՛ր չունի գհարստութիւն,
Չունի և պատիւ ·
Ո՛ր չունի կին հնազանդ,
Չունի և հանգիստ ·
Ո՛ր չունի ազգականս,
Չունի և ապաւէն ·
Իսկ որ չունի զայս ամեն,
Ազատ է 'ի հոգոց :

Կրկին կերդարանափոխութիւն :

Հէմիթիթի անուանական մը իր Իրլանտացի ծառային կը հրամայէ որ Լոնտոնի մէջ իր բարեկամներէն մէկուն կենդանի նապաստակ մը ընծայ տանի : Նապաստակը պարկի մը մէջ կը դնեն և ծառան ճամբայ կ'ելլէ . բայց Հէմիլտոնիթիա Լոնտոնէն հինգ մղոն հեռու ըլլալուն՝ ծառան կէս ճամբան պանդոկ մը կը մտնէ · որ խանջէքը առնէ ու քիչ մը գարեջուր խմէ : Գանի մը կտաւակաւէր մարդիկ · որոնք նոյն պանդոկին մէջ կը խմէին , պարկին մէջ եղածը իմանալով , և անոր կատակախաղ մը ընել ուզելով , զան խօսակցութեան կը բռնեն , ու իրենցմէ մէկը կ'երթայ նապաստակը պարկէն կը հանէ և անոր տեղը կատու մը կը դնէ :

Իրլանտացին իր գարեջուրը լմնցնելով , պարկը կռնակը կը զարնէ և նորէն կը մեկնի : Երբ Լոնտոն կը հասնի , ընծան բարեկամին կը տանի . « Տէր իմ , կ'ըսէ անոր , տէրս ձեզի կենդանի նապաստակ մը ընծայ խրկեց : — Շատ աղէկ , կ'ըսէ բարեկամը , բայց նայիմ " : Իրլանտացին պարկը կը բանայ , և մեծ զարմանքով կատուն կը տեսնէ : « Տէր Աստուած , կ'ըսէ , ճշմարիտ Հէմիթիթիի մէջ նապաստակ էր աս , քանզի պարկին մէջ դրած աւէննին տեսայ : — Գնա՛ բանդ , կ'ըսէ բարեկամը , զքեզ ծաղր ընել ուզեր են " : Իրլանտացին պարկը նորէն վեր վերցուց , և Հէմիլթիթիա դառնալու համար ճամբայ ելաւ , այս անգամ ալ դարձեալ նոյն պանդոկը կը մտնէ և աս դէպքը իրեն ա կա-

կատակախաղը ընողներուն կը պատմէ : Ասոնք իրենց խաղը կատարելու ընելու ուզելով , պարկեն կատուն հանեցին , և նորէն նապաստակը մէջը դրին . Իրլանտացին անկասկած նորէն ճամբայ ելաւ դէպ ի Հէմփսթեատ :

Իր տունը հասնելով , իր տիրոջը կ'ըսէ . " Տէր իմ , գիտէք որ խրկածնիդ նապաստակին տեղը կատու է եղեր : – Ի՞նչ կ'ըսես յիմար ծառայ , կը պատասխանէ աշնուականը : – Ահա , ձեր աչքովը տեսէք" : Ան լսելով պարկը բացաւ , և նապաստակը դուրս ցատկեց : Իրլանտացին հազիւ կրնար իր աչքերուն հաւատալ և քիչ մը ժամանակ երկիւղէն պապաձ մնաց . վերջապէս իր աւելորդապաշտութեամբը կերպարանափոխութիւն մը կարծեց , որպէս թէ Հէմփսթեատի մէջ նապաստակը Լընտընի մէջ կատու մը կրնայ ըլլալ : " Ա՛ւ շուտով , ըսաւ տէրը , առ նապաստակը , պարկին մէջ դիր և նորէն տեղը տար : – Ո՛չ , ո՛չ տէր իմ , ալ չեմ երթար հոն , քանզի եթէ Լընտընի գէշ օդը կրնայ նապաստակ մը կատուի վոխել , կարելի է ալ հէլի մը վոխէ և մի կարծէք որ ինքզինքս այն պիսի վտանգի մէջ պիտի դնեմ , որ իմ բոլոր կեանքս մէջ չորս ոտքով քալեմ :

Ճանապարհորդ :

Բարեհամբաւ մէկը կը խոստովանի որ շատ մեծ մտատանջութիւն ունի թուղթ խաղալու , երբեմն կը խրատէ զինքը . և " Մտածէ , կ'ըսէ , մեղք ըլլալէն զատ պիշտի ալ պարապ տեղը ժամանակ կը կորսնցնէք : – Ա յո՛ , կը պատասխանէ խոստովանողին . մանաւանդ թուղթերը խառնելու և բաժնելու համար շատ ժամանակ կը կորսնցնեմք" :

Կարկանդակին ոտանաւորը :

Բանաստեղծ մը իւր փողոցին կարկանդակագործին շինած կարկանդակին վրայ ոտանաւոր մը կը շինէ և կը տպէ և քանի մը օրինակ ալ անոր կը խրկէ : Կարկանդակագործն ալ ի շնորհակալութիւն ոտանաւորին իւր կարկանդակներէն ընծայ կ'ընէ անոր : Բանաստեղծը ընծաները կերած ատենը կը նայի որ իւր ոտանաւորին թուղթերուն վրայ եփելի են կարկանդակները . և անպատուութիւնն համարելով , կ'երթայ կը յանդիմանէ շինողը , կարկանդակագործն ալ կը սէ անոր . " Մի բարկանար պարոն , վասն զի անդգուշութեամբ եղեր է , և եղածն ալ ինձ չունի . Դուն իմ կարկանդակներուս վրայ ոտանաւոր շինեցիր և ես ալ քու ոտանաւորիդ վրայ կարկանդակ շիներ եմ" :

Անկարելի դէպք բայց բարի օրինակ :

Դաշտի մը մէջ երկաւ օձ կը պատահին , կ'սկսին իրարու հետ ծեծկռտիլ , և իրարու պոչէն խածնելով և ուտելով վերջը կը հարցընեն և երկուքն ալ կ'ոչնչանան :

Այս պատմութիւնս չկրնար ըլլալ , բայց գոնէ օրինակ է իրարու հետ հրպտրտիլ կռուող և վնասող մարդոց , որոնք իրարու համբաւ աւերելով վերջապէս երկուքնալ իրենց պատիւը կը կորսնցնեն հասարակաց առջև :

Հաւր եւ ջուր :

Նորավարժ բանաստեղծ մը Յոդոմին երկիրը թխթխելը կը նկարագրէ և կը ցուցընէ մեծ պէտի մը : Այս եաքինը , որ այս անունով կը պարծէր , քիչ մը կարգալեն հետը ծանոթելով մը ." Այս գրածդ , կ'ըսէ բոլորովին կրակ է , ու հիմա գրեթէ թուղթն ալ պիտի այրէ ու լափէ : Նորավարժը ծոյլն ուրիշ գրուածք մ'ալ հանելով . " Մի՛ վախնար , կ'ըսէ և կարդա՛ այս ալ , որ ջրհեղեղն է , և կրնայ առաջին կրակը մարել և հնարդել զքեզ , որ նայ մը ես " այսինքն՝ միշտ ո՛չ ըսող մը , կամ բանի մը չհաւնող .

Գերմաներէն չեզուռ :

Կայր միտք ուսեցողին մէկը չկրնալով Գերմաներէն սորվիլ . " Իրաւունք ունին մեր նախնիքը , կ'ըսէ , որ ըսած են . • Եթէ ձիերը խօսելու ըլլան Գերմաներէն պէտք է ըլլայ իրենց լեզուն ' : Այս խօսքը Գերմանացի մը լսելով . " Իրաւ է ըսածդ , կը պատասխանէ , և ասոր համար է որ ձիերը Գերմաներէն չեն կրնար սորվիլ" :

Հանելուկ

Իմ գլուխս է ոչխար,
Այլ եղջիւրս մինչ
Գոռան իմ եղունգս,
Ի՛նչ կ'ընեմ գիտե՞ս :
Աղուոր ջուռն անգամ
Ձեռքս յարգ կո՛ պահ :
Ո՞ւխ այգիս ըսէ՛
Թէ երբ ցո՛ղ ,
Իմ անունս չիմանաս
Կէս մասամբ հիմայ :

Նշումբերի հանելուկը մամ մը նշանակէ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՓԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Հին տարւոյն վերջին ժամը 45

Ի մեծաշուք հանդէս տօն սիմէոնեան Գերապատիւ Տէրտէն Պօղոսի Արքեպիսկոպոսի 48

Ալ- Սրբալոյս Հայր մեր , ի մեծահանդէս տեսլ ը Տօնի նորա . . . 48

Ովհաննու պտնապատն աքան չելիքը 49

Հայրենասիրութիւն 50

Զօպաճալէ . – Պոյոնի տապանագիր . – Կիկի կերպարանափոխութիւն . 51

Ծառա հաւկընալ . – Կարիանդակին առանուսորը . – Անկարելի դէպք բայց բարի օրինակ . – Հաւր և Որդւոյ . – Գերմաներէն լեզու . . . 52

Հանելուկ 52

ՀԱՅՔԱՐ ԵՒ ՄԻՒՍ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Դերձակին պատմած պատմութիւնը :

Սափրիչին պատմութիւնը :

Սափրիչին առաջին եղբօրը պատմութիւնը :

Սափրիչին երկրորդ եղբօրը պատմութիւնը :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Սալթան Պայեզիտ Բ . Վէզիր :

ԱՐՓԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆԸ ամիսը անգամ մը կը հրատարակուի ամէն տարի 12 32 երեսէ բաղկացեալ

Տարեկան գինն է կանխիկ Զմիւռնիոյ համար 35 փահեան

Վէյսմանեայ » » » » 30 »

Ամերիկան » » » » 6 »

Տարեկան գին դուրս գտնուած տեղերու » 65 »

Վէյսմանեայ » » » » 40 »

Ամերիկան » » » » 7 »

Ստորագրութեան տեղին է . Իզմիր , Տէհէհանց գրատունը : Կառավարութեան օգնական , Գծուածքի Ընտիր Գերպերեանին գրատունը :